

Це зовсім не весь перелік питань, які здатен вирішити запропонований документ, зокрема, саме в ньому можливо розв'язати проблему обігу векселів у порядку цесії, проблему особливостей участі фізичних осіб у вексельному зобов'язанні та вдосконалити ряд інших практичних положень, що є актуальним напрямком подальшого наукового і практичного дослідження.

Список літератури

1. Гордон В.М. Вексельное право. Сущность векселя, его составление, передача и протест // Антологія української юридичної думки: В 6-ти т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко, Я.М. Шевченко, І.Б. Усенко, Г.П. Тимченко, Т.І. Бондарук, С.Є. Морозова / Відп. редактор Я.М. Шевченко. – К.: Видавничий дім "Юридична книга", 2003. – 584 с.
  2. Гудков Ф.А. Вексель. Дефекты формы (Методика выявления типичных ошибок). – М.: ЗАО ИПК "Интеркрим пресс", 2000. – 176 с.
  3. Демківський А.В. Вексельний обіг в Україні: Навч. посібник. – К.: ВІРА-Р, 2003. – С. 512.
  4. Мейер Д.И. Избранные произведения по гражданскому праву. – М.: АО "Центр ЮрИнфоР", 2003. – 389 с.
  5. Немченко Л.М. Вексельне законодавство: проблеми застосування // Вісник господарського судочинства. – 2004. – № 2. – С. 76-78.
  6. Про практику Верховного Суду України у справах зі спорів, пов'язаних із функціонуванням ринку цінних паперів // Вісник господарського судочинства. – 2003. – № 3. – С. 97-138.
  7. Теньков С.О. Деякі аспекти визнання векселя недійсним // Вісник господарського судочинства. – 2003. – № 2. – С. 94-98.
  8. Теньков С.О. Коментар судової практики з господарських справ. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 384 с.
- Отримано 15.12.2005

УДК 336.144.2

Б.І. Сюркало, Українська академія банківської справи НБУ

ПОБУДОВА МОДЕЛІ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Постановка проблеми. Забезпечення досягнення стратегічних пріоритетів значною мірою залежить від виконання поточного і оперативного фінансових планів.

За період з 1992 по 2005 р. частка збиткових підприємств, порівняно із загальною кількістю, залишається досить значною – приблизно 34 %, тобто фактично кожне третє підприємство виявляється потенційно неплатоспроможним [1].

Це свідчить про неправильно обрані стратегії виходу на ринок та низький рівень фінансового менеджменту на підприємствах. У свою чергу, недостатньо якісне управління підприємствами, як свідчить практика, насамперед залежить від недосконалої системи планування на підприємствах. Нині, коли підприємствам надано самостійність у плануванні, вони можуть не скласти фінансового плану або скласти його в будь-якій довільній формі, яку вони вважають для себе найбільш прийнятною, тому кожне підприємство має власну концепцію створення фінансових планів, проте, як правило, ігноруються принципи побудови системи фінансових планів, що, в свою чергу, призводить до негативних наслідків.

Аналіз останніх досліджень свідчить про те, що сьогодні фінансове планування вимагає використання нових принципів організації. А.М. Поддєрьогін визначає фінансове планування як процес визначення обсягу фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками їх цільового використання згідно з виробничими та маркетинговими показниками підприємства у плановому періоді; метою фінансового планування є забезпечення господарської діяльності необхідними джерелами фінансування [6].

Саме тому значення фінансового планування полягає в тому, що воно дає можливість визначити життєздатність проекту підприємства за умов ринкової конкуренції.

Загальновідомо, що система фінансових планів підприємства складається із стратегічного плану розвитку підприємства, поточного та оперативного фінансових планів, формалізованих в конкретних фінансових таблицях та документах. Аналіз більшості збанкрутілих підприємств свідчить про невідповідність стратегічних пріоритетів поточним та оперативним даним діяльності підприємства або взагалі про відсутність підпорядкованості планів – це порушує принцип взаємоузгодженості. Разом з тим **невирішеними залишаються питання** стосовно побудови на діючому підприємстві ефективної гнучко підпорядкованої системи фінансового планування.

Мета статті. Для уникнення можливих ризиків невиконання бюджетів підприємства з метою ефективного узгодження та оперативного коригування фінансових планів пропонується на основі вдосконалення методів сценарного розвитку подій в процесі формування фінансового плану створити адаптивну модель фінансового планування на діючому підприємстві.

Виклад основного матеріалу. Тобто для досягнення своєї мети фінансовий менеджер повинен створити ефективну систему управління діяльністю підприємства, яка б дала змогу оперативно та ефективно відстежувати статус робіт (ступінь виконання/відповідність плану)

та коригувати поточні і перспективні прогностичні документи відповідно до оперативних даних.

Як свідчить аналіз проблем та причин незадовільного фінансового стану підприємств, основну увагу потрібно приділяти визначенню майбутніх обсягів продажів, інвестиційній політиці та політиці ефективного фінансового менеджменту. Проте на діючому підприємстві, крім відстеження “вузьких місць”, необхідно приділяти увагу досягненню потенціалу підприємства, який би в майбутньому забезпечив певну міру покриття ризиків низької ліквідності та низької рентабельності власного капіталу.

Очевидно, що від визначення майбутніх обсягів продажу залежить отримання прибутку підприємством. Максимально точно можна спрогнозувати певні статті на основі попередньо визначених обсягів майбутніх продажів за допомогою загальновідомого методу “відсотків від продажу”, але для визначення обсягів майбутніх продажів необхідно враховувати два фактори: зовнішній та внутрішній. Зовнішній фактор повинен враховувати можливості ринку поглинути певну кількість продукції підприємства, внутрішній – можливості підприємства щодо виготовлення необхідної кількості продукції. Для визначення сили впливу зовнішніх факторів необхідно застосовувати методи ризик-менеджменту, робити аналіз кон’юнктури ринку, бенчмаркінг продукції тощо. Більш точну інформацію про визначення обсягів продажу може надати “внутрішній” фактор: при правильному моніторингу фінансової діяльності підприємства можна досягти найбільш конкретизованих прогностичних значень майбутніх обсягів продажу.

На сьогоднішній день добре відомі методи нейросіткового прогнозування, нечіткої логіки тощо. Але на практиці вони, на жаль, не завжди доступні пересічному користувачу, в той же час більшість із цих проблем можна досить успішно вирішувати, використовуючи методи дослідження операцій, зокрема імітаційне моделювання, теорію ігор, регресійний аналіз і аналіз трендів.

Для побудови моделі прогнозування обсягів продажу можна використати аддитивну модель прогнозування, яку можна подати у вигляді формули:

$$F = T + S + E,$$

де F – прогнозоване значення;

T – тренд;

S – сезонний компонент;

E – помилка прогнозу.

Для прогнозування обсягу продажів, які мають сезонний характер, потрібно визначити тренд, що якнайкраще апроксимує фактичні

дані (на нашу думку, потрібно використовувати поліноміальний тренд, який дозволяє скоротити помилку прогнозу моделі); віднімаючи з фактичних значень обсягів продажів значення тренда, визначити величини сезонної компоненти й коригувати таким чином, щоб їхня сума дорівнювала нулю; розрахувати помилки моделі як різниці між фактичними значеннями й значеннями моделі (рис. 1).

Таким чином, модель матиме вигляд:

$$F = T + S \pm E,$$

де F – прогнозоване значення;

T – тренд;

S – сезонний компонент;

E – помилка моделі.

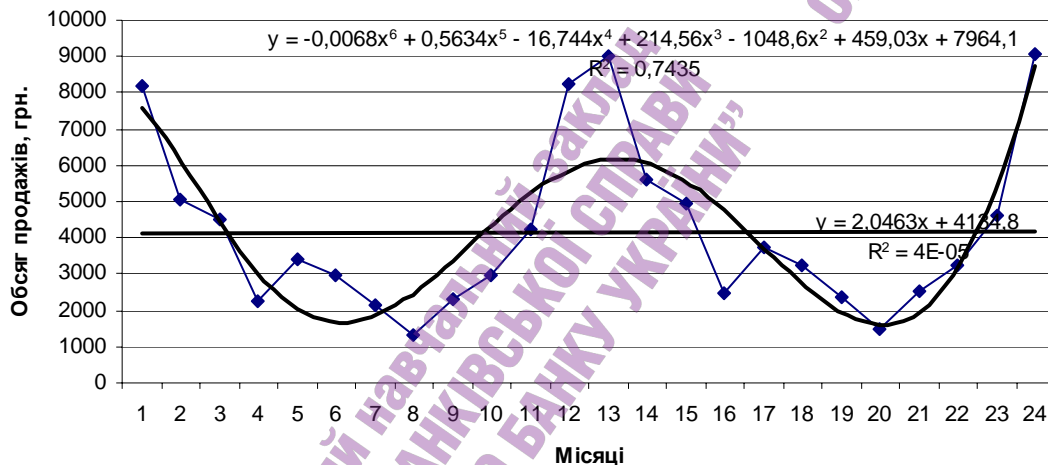

Рис. 1. Порівняльний аналіз поліноміального і лінійного тренда

Знаходимо середньоквадратичну помилку моделі (E) за формулою:

$$E = \sqrt{\sum V^2 / \sum (T+S)^2},$$

де T – трендові значення обсягу продажів;

S – сезонний компонент;

V – відхилення моделі від фактичних значень.

На основі моделі будується остаточний прогноз обсягу продажів, для цього пропонується використовувати методи експонентного згладжування, що дозволить врахувати можливі майбутні зміни економічних тенденцій, на основі яких побудована модель тренда. Сутність даного виправлення полягає в тому, що вона нівелює недолік адаптивних моделей, а саме, дозволяє швидко врахувати нові економічні тенденції, що намітилися.

$$F_t = x F_{t-1} + (1-x) F_{m b}$$

де F_t – прогнозне значення обсягу продажів;

F_{t-1} – фактичне значення обсягу продажів у попередньому році;

F_{mt} – значення моделі;
 x – константа згладжування.

Практична реалізація даного методу виявила наступні його особливості:

- застосування поліноміального тренда замість лінійного дозволяє значно скоротити помилку моделі;
- за наявності достатньої кількості даних метод дає гарну апроксимацію й може бути ефективно використаний при прогнозуванні обсягу продажів у фінансовому плануванні.

Наступним етапом побудови моделі фінансового планування на підприємстві, після визначення прогнозованих обсягів продажу, є побудова поточних фінансових планів, а саме, прогнозованого балансу активів та пасивів підприємства.

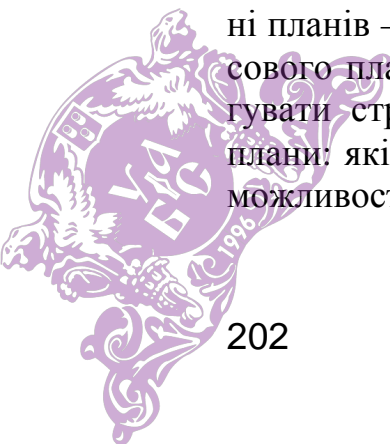
Для побудови прогнозного балансу, на нашу думку, необхідно скористатися методом “відсотків від продажів”, оскільки даний метод ґрунтується на більш точному визначенні кількісних характеристик статей балансу, які залежать від отриманого доходу від реалізації.

Фінансовий план включає такі складові:

- 1) стратегічний (перспективний) план розвитку підприємства;
- 2) тактичний (поточний) фінансовий план:
  - прогнозований баланс активів та пасивів підприємства;
  - таблицю доходів та витрат;
  - розрахунок точки беззбитковості;
  - прогноз обсягів реалізації;
- 3) оперативний фінансовий план:
  - баланс грошових надходжень та витрат;
  - платіжний календар.

Оскільки мета складання фінансового плану полягає у взаємоузгодженні доходів та витрат діючого підприємства, тому повинна бути чітка узгодженість фінансових планів різних рівнів. Поточне фінансове планування є складовою частиною перспективного плану, воно полягає в розробці: плану руху грошових засобів, плану доходів і витрат підприємства, прогнозного бухгалтерського балансу.

Оперативні та поточні фінансові плани повинні не тільки деталізувати перспективний план розвитку підприємства, а і вносити оперативні зміни. Сутність складання бюджетів полягає у чіткому виконанні планів – бюджет може бути виконаний або ні, тому завдання фінансового планування полягає в тому, щоб реально та оперативно коригувати стратегічні (а відповідно і поточні, і оперативні) фінансові плани: якісно і кількісно змінювати ключові показники відповідно до можливостей підприємства.

Виконання фінансового плану здійснюється безпосередньо в процесі фінансово-господарської діяльності, забезпечуючи стабільну платоспроможність підприємства через оперативне фінансове планування. З цією метою доцільно складати баланс грошових надходжень – оперативний фінансовий план.

Платіжний календар конкретизує поточний фінансовий план, уточнює його показники, дає змогу використати наявні резерви для підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства, дає точніше уявлення про стан платежів та розрахунків у періоді, що аналізується. За допомогою платіжного календаря постійно контролюється платоспроможність підприємства.

Отже, постійний оперативний контроль, який здійснюється за допомогою платіжного календаря, є надзвичайно важливим засобом виконання поточного фінансового плану – плану доходів і витрат підприємства.

Висновки. Ми вважаємо, що побудова моделі фінансового планування на діючому підприємстві вирішить наступні завдання:

- 1) забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів відповідно до потреб підприємства і його стратегії розвитку;
- 2) забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів у розрізі основних напрямків діяльності підприємства;
- 3) оптимізація грошового обігу й розрахункової політики підприємства;
- 4) максимізація прибутку при припустимому рівні фінансового ризику й сприятливій політиці оподаткування;
- 5) забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку, тобто забезпечення фінансової стійкості й платоспроможності;
- 6) узгодження та оперативне коригування всіх рівнів фінансових планів для забезпечення досягнення стратегічних пріоритетів діяльності підприємства;
- 7) вдосконалення системи фінансового планування на підприємстві за допомогою накопичення баз даних про діяльність підприємства, залучення автоматизованих систем управління, впровадження оперативних технологій моніторингу.

Список літератури

1. Бюлетень НБУ. – 2005. – № 10. – С. 31, 35.
2. Грабовецький Б.С. Економічне прогнозування та планування. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 188 с.
3. Науменкова С.В., Глазун О.И. Использование методов количественного прогнозирования в процессе финансового планирования деятельности предприятия // Вісник Української академії банківської справи. – 2002. – № 1. – С. 32-36.

4. Ревенков А. Финансовое планирование на предприятии // Экономист (рус.). – 2004. – № 11. – С. 72-79.
  5. Роговий А.В. Фінансові ризики в системі стратегічного фінансового планування // Актуальні проблеми економіки (укр.). – 2005. – № 5. – С. 34-38.
  6. Фінанси підприємств: Підручник / Ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – 4-те вид. – К.: КНЕУ, 2002. – 571 с.
  7. Шубина Т.В., Сухоруких Л.Н. Особенности финансового планирования и контроля на отечественных предприятиях и пути их решения // Финансовый менеджмент (рус.). – 2005. – № 2. – С. 32-40.
- Отримано 20.10.2005

336.14:352 (477.52)

О.С. Квачан, Українська академія банківської справи НБУ

СТРУКТУРНІ ЗРУШЕННЯ У БЮДЖЕТІ М. СУМИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Постановка проблеми. Місцеві бюджети є важливим інструментом макроекономічного регулювання, за їх допомогою перерозподіляється приблизно 1/6 виробленого ВВП України. Доходи, які акумулюються у місцевих бюджетах, використовуються на утримання установ соціально-культурної сфери, підприємств житлово-комунального комплексу, виплати допомог із соціального захисту та соціального забезпечення. Саме через місцеві бюджети проходить перерозподіл суспільного продукту між різними сферами діяльності та соціальними групами населення. У них зосереджено понад 80 % усіх фінансових ресурсів, якими розпоряджаються органи місцевого самоврядування [1, с. 180].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичне та практичне засади побудови та функціонування місцевих бюджетів висвітлені у працях таких українських вчених теоретиків та практиків: О.Д. Василика, О.П. Кириленка, В.І. Кравченка, К.В. Павлюка, С.А. Буковинського, О.Я. Лилика, І.Я. Чугунова.

Метою статті є дослідження динаміки змін бюджету міста Суми та аналіз їх взаємозв'язку з регіональною політикою.

Виклад основного матеріалу. Місцеві бюджети – це сукупність фінансових ресурсів, якими розпоряджаються органи місцевої влади, для виконання завдань і функцій, які на них покладаються. Відповідно до Бюджетного кодексу України місцевий бюджет складається із надходжень і видатків на виконання повноважень органів влади Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Ці надходження і витрати складають єдиний баланс відповідного бюджету.